ECLI:LV:AT:2018:0719.11511002013.2.L

Lieta Nr. 11511002013
SKK – 336/2018
Krimināllietu departaments

**Latvijas Republikas Augstākā tiesa**
**LĒMUMS**
Rīgā 2018.gada 19.jūlijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis Voldemārs Čiževskis,
tiesnese Aija Branta,
tiesnesis Artūrs Freibergs

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurores J. Kušakovas kasācijas protestu par Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 23.janvāra lēmumu.

**Aprakstošā daļa**

[1] Ar Rīgas rajona tiesas 2017.gada 8.marta spriedumu
/pers. B/, personas kods /personas kods/,
atzīts par nevainīgu Krimināllikuma 183.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un attaisnots.

[2] Pirmstiesas kriminālprocesā /pers. B/ celta apsūdzība par to, ka viņš personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās bez tiesiska pamata pieprasīja atdot mantu un izdarīt mantiska rakstura darbības, piedraudot ar vardarbību cietušajam.

„2012.gada martā-aprīlī izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā datumā, /pers. C/ veica /pers. B/ mātes /pers. D/ automašīnas VW Passat remontu. Ņemot vērā to, ka /pers. B/ nebija apmierināts ar remonta kvalitāti, viņš izteica pretenzijas /pers. C/ paziņam – /pers. E/, kurš ieteica automašīnu nodot remontam /pers. C/. /pers. B/, ņemot vērā to, ka /pers. C/ ir /pers. E/ draugs, bez tiesiska pamata pieprasīja no /pers. E/ un /pers. C/ naudu par nekvalitatīvu remontu un atteikšanās gadījumā piedraudēja fiziski izrēķināties. 2012.gada maijā precīzi nenoskaidrotā datumā dienas laikā /pers. B/ izmeklēšanas laikā nenoskaidrotas personas klātbūtnē tikšanās laikā ar /pers. E/ un /pers. C/ kafejnīcā „V PACEOTE" Rīgā, Merkeļa ielā 17-19 izteica pretenzijas /pers. C/ par automašīnas nekvalitatīvu remontu un par nevēlēšanos strādāt citā autoservisā. Sarunas laikā izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā persona, darbojoties grupā ar /pers. B/, bez tiesiska pamata pieprasīja no /pers. C/ naudu – 1500 latus (2134,32 *euro*), vienlaikus paziņojot /pers. E/, ka viņam ir zināms līdz kuram laikam jāatdod pieprasītā nauda. /pers. C/ atteicās maksāt naudu un aizgāja, bet /pers. B/ un izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā persona turpināja pieprasīt naudu no /pers. E/. Baidoties par savu un ģimenes locekļu dzīvību un veselību, /pers. E/ tajā pašā dienā ap plkst.23.00-24.00 pie ēkas /adrese/ nenoskaidrotās personas klātbūtnē atdeva /pers. B/ pieprasīto naudu 1500 latus (2134,32 *euro*). Vienlaikus izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā persona, darbojoties grupā, /pers. B/ klātbūtnē bez tiesiska pamata pieprasīja /pers. E/ maksāt katru mēnesi 200 latus (294,58 *euro*) vai arī 20 000 *euro*. Kad /pers. E/ atteicās dot naudu, /pers. B/ un nenoskaidrotās personas piedraudēja ar vardarbību. Turpinot savas noziedzīgās darbības, 2012.gada 26.jūlijā /pers. B/ grupā ar nenoskaidrotām personām kafejnīcā „Magone", Mežotnes ielā 69, Rīgā, piedraudot /pers. E/ ar vardarbību, ja cietušais viņu pieprasījumu neizpildīs, pieprasīja viņam nekavējoties atdod 1500 latus (2134,32 *euro*), lai nosvinētu Ramadanu. 2012.gada jūlijā, izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā datumā, /pers. B/ piezvanīja /pers. C/ un bez tiesiska pamata pieprasīja bez maksas remontēt viņa mātes /pers. D/ automašīnu VW Passat. Kad /pers. C/ atteicās veikt automašīnas bezmaksas remontu, /pers. B/ piedraudēja /pers. C/ fiziski izrēķināties, salaužot viņam rokas.

Turpinot īstenot savu nodomu, kas vērsts uz mantas pieprasīšanu, /pers. B/ grupā ar nenoskaidrotu personu, 2012.gada jūlijā izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā datumā ieradās /pers. C/ darba vietā – SIA /Nosaukums C/ autoservisā /adrese/, un bez tiesiska pamata pieprasīja /pers. C/ maksāt viņiem katru mēnesi 200 latus (284,58 *euro*) vai 3-5% no ieņēmumiem. Kad /pers. C/ atteicās maksāt, /pers. B/ un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nenoskaidrotā persona piedraudēja fiziski izrēķināties ar viņu un viņa ģimenes locekļiem. Baidoties par savu un ģimenes locekļu dzīvību un veselību, /pers. C/ 2012.gada 24.-26.augustā precīzi nenoskaidrotā datumā izstāžu kompleksa „Ramāva" rajonā, Valdlaučos, Ķekavas nov., Ķekavas pag., atdeva /pers. B/ 40 latus (56, 92 *euro*)."

[3] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prokurora apelācijas protestu, Rīgas apgabaltiesa ar 2018.gada 23.janvāra lēmumu pirmās instances tiesas spriedumu atstāja negrozītu.

[4] Kasācijas protestu par apelācijas instances tiesas lēmumu iesniegusi Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurore J. Kušakova.

[4.1] Prokurores ieskatā, apelācijas instances tiesas lēmums ir pretrunīgs, jo tiesa spriedumā ir norādījusi pretrunīgus attaisnošanas pamatus. Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktu, atzinusi, ka pirmās instances tiesa pamatoti taisījusi attaisnojošu

spriedumu, jo iztiesāšanas gaitā nav iegūti pierādījumi apsūdzētā vainai. Vienlaikus apelācijas instances tiesa secinājusi, ka lietā nav iegūti objektīvi apsūdzētā vainas pierādījumi un nav novērstas saprātīgas šaubas par apsūdzētā vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet pieņēmumi nav izmantojami noziedzīgā nodarījuma objektīvās un subjektīvās puses pierādīšanai. Prokurore norāda, ka šāds attaisnošanas pamats noteikts Kriminālprocesa likuma 519.panta 2.punktā, tādējādi tiesa vienlaicīgi ir norādījusi gan uz Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktu, gan 2.punktu.

[4.2] Rīgas apgabaltiesa nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma 124., 127.-130.panta prasības, kas noveda pie nelikumīga nolēmuma. Tiesas nolēmums neatbilst Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtās daļas prasībām, kas atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē.

Prokurore uzskata, ka apelācijas instances tiesa, pārbaudot un analizējot krimināllietā iegūtos pierādījumus, secinājumus ir balstījusi uz nepilnīgu pierādījumu analīzi, kas ir pretrunā Kriminālprocesa likuma 128.panta otrajai daļai, kas nosaka, ka to, cik ticamas ir pierādīšanā uzmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas kopumā un savstarpējā sakarībā. Turklāt tiesa atsevišķus pierādījumus nepamatoti atzina par tādiem, kas neattiecas uz konkrēto kriminālprocesu, tādējādi neizvērtējot šos pierādījumus saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 124., 127., 128. un 130.panta prasībām.

Apelācijas instances tiesa pievienojusies pirmās instances tiesas secinājumam, ka /pers. E/ liecība pati par sevi nav pietiekams pierādījums apsūdzētā vainas konstatēšanai, ņemot vērtā to, ka cietušais /pers. C/ un liecinieki /pers. F/, /pers. G/, /pers. H/, /pers. I/ savās liecībās norāda uz faktiem, kurus tiem izstāstījis /pers. E/. Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka konkrētajā gadījumā /pers. E/ uzrakstītie paskaidrojumi, ja tie neapstiprinās ar cietiem pierādījumiem lietā un nav iespējams tos precizēt, nevar būt par pamatu notiesājošam spriedumam. Izdarot šādu secinājumu, tiesa nav sniegusi vērtējumu, kāpēc noraida cietušā un liecinieku liecības par izspiešanas izdarīšanas apstākļiem, nevērtējot pierādījumus to kopumā un savstarpējā sakarībā. Turklāt no apelācijas instances tiesas sprieduma izriet, ka tiesa nav apšaubījusi minēto liecinieku un cietušā liecības pēc būtības.

[4.3] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka /pers. B/ celtā apsūdzība daļā par to, ka /pers. E/ draudu ietekmē būtu /pers. B/ samaksājis 1500 latus un ka /pers. C/ draudu ietekmē būtu spiests daļu summas atdot /pers. E/, kā arī 1500 latu pieprasīšanas fakts 2012.gada 26.jūlijā kafejnīcā „Magone" negūst apstiprinājumu. Tiesa norādījusi, ka apsūdzība šajā daļā pamatota tikai ar /pers. E/ rakstveida liecībām, kuras pirmās instances tiesa pamatoti nav atzinusi par pietiekamiem pierādījumiem. Izdarot šādu secinājumu, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi cietušā /pers. C/ gan tiesas izmeklēšanā, gan pirmstiesas kriminālprocesā sniegtās liecības un liecinieka /pers. G/ liecības par to, ka viņiem bija zināms, ka /pers. E/ pieprasīto naudu samaksāja.

[4.5] Prokurore uzskata, ka apsūdzībā ir norādītas visas nepieciešamās un obligātās Krimināllikuma 183.panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes. Tiesa kļūdaini secinājusi, ka /pers. B/ izvirzītajā apsūdzībā nav norādīti visi noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi. Prokurores ieskatā, apsūdzība atbilst Kriminālprocesa likuma 405.panta nosacījumiem.

[4.6] Saskaņā ar Krimināllikuma 19.pantu par dalību (līdzizdarīšanu) uzskatāma apzināta noziedzīga darbība, ar kuru tīšu noziedzīgu nodarījumu kopīgi, to apzinoties, tieši izdarījušas divas vai vairākas perosnas. Katra no šīm personām ir noziedzīgā nodarījuma dalībnieks (līdzizdarītājs). Prokurore uzskata, ka ar tiesā pārbaudītajiem pierādījumiem ir noskaidrots, ka starp /pers. B/ un nenoskaidrotām personām pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas bijusi iepriekšēja vienošanās par inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu, jo apsūdzētā /pers. B/ un personu darbības, kas bija vērstas uz izspiešnu no cietušā /pers. C/ un /pers. E/, liecina par personu darbību saskaņošanu. No cietušo liecībām izriet, ka visas personas, īstenojot kopīgu nodomu, bez tiesiska pamata pieprasīja atdot naudu.

[4.7] Prokurore uzskata, ka tiesas secinājums, ka cietušā /pers. C/ liecības par izteiktajiem draudiem viņam un /pers. E/ nav konsekventas, ir kļūdains un nemotivēts. Tiesas ieskatā, apsūdzībā nav konkretizētas apsūdzētā /pers. B/ un katra grupas dalībnieka darbības un izteiktie draudi. Spriedumā norādīts, ka saskaņā ar Krimināllikuma 183.panta otrās daļas jēgu, izteiktajiem draudiem jābūt reāliem. No apsūdzībā formulētā un cietušā /pers. C/ norādītā izriet, ka /pers. B/ un citas personas ir izteikušas vispārīgus draudus /pers. C/ un viņa ģimenei. Prokurore uzskata, ka izteiktie draudi ir vērtējami kopsakarā ar pārējām apsūdzētā darbībām pret /pers. C/ un /pers. E/, kas kopumā nepārprotami norāda, ka cietušajiem bija pamats uztvert apsūdzētā darbības kā reālus draudus viņu dzīvībai un veselībai.

[4.8] Prokurore uzskata, ka 2013.gada 12.aprīļa /pers. E/ iesniegums un /pers. C/ 2013.gada 25.februāra iesniegums satur informāciju par izspiešanas faktu.

[4.9] Prokurore norāda, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti pievienojās pirmās instances tiesas secinājumam, ka audioieraksts atzīstams par nepieļaujamu pierādījumu, jo lietas materiālos nav ziņu, ka sarunas ieraksta laikā likumā noteiktā kārtībā būtu veiktas speciālās izmeklēšanas darbības – eksperiments vai kādas citas procesuālā kārtībā veiktas darbības. Prokurores ieskatā, audio ieraksts ir izmantojams kā pierādījums, jo ierakstu veica pats /pers. C/.

[4.10] Prokurore lūdz atcelt Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 23.janvāra lēmumu pilnībā un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

**Motīvu daļa**

[5] Augstākā tiesa atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 23.janvāra lēmums atceļams pilnībā un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas instances tiesa, ievērojot Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmajā un trešajā daļa noteikto, pierādījumus no jauna nevērtē un lietas faktiskos apstākļus neskaidro. Kasācijas instances tiesas kompetencē ietilpst pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, vērtējot pierādījumus, ievērojusi Kriminālprocesa likuma normas.

[6] Kriminālprocesa likuma 511.panta otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Kriminālprocesa likuma 512.panta pirmā un otrā daļa noteic, ka tiesa, taisot spriedumu, pamatojas uz materiālo un procesuālo tiesību normām. Tiesa spriedumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē, un rakstveida pierādījumiem un dokumentiem, kuri norādīti lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai, vai ar pierādījumiem, kurus saskaņā ar šā likuma 125.panta noteikumiem nav nepieciešams pārbaudīt.

Augstākā tiesa norāda, ka šīs likumā minētās prasības attiecas arī uz apelācijas instances tiesas lēmumu. Augstākā tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesas lēmums nav tiesisks un pamatots, jo tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 128.panta otrās daļas pārkāpumu, kas ir atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē un ir novedis pie nelikumīga nolēmuma.

Kriminālprocesa likuma 128.panta otrā daļā noteic, ka to cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, izvērtējot pierādījumu ticamību, nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma 128.pantā noteiktās prasības, jo iegūtos faktus un ziņas par faktiem nav aplūkojusi kopumā un savstarpējā sakarībā, nemotivēti un kļūdaini noraidot apsūdzības pierādījumus.

Tiesa lēmumā hronoloģiski atreferējusi cietušā /pers. C/ iesniegumus policijā, paskaidrojumus un liecības tiesā. Turklāt lēmumā detalizēti atreferēti /pers. E/ paskaidrojumi. Tiesas lēmumā norādīts uz liecinieku /pers. H/, /pers. F/, /pers. G/ liecībām. Vienlaikus atzinumu par /pers. B/ attaisnošanu tiesa pamatojusi ar apsūdzētā /pers. B/ liecībām, ka viņš sevi par vainīgu neatzīst un ar atsevišķām pretrunām un nepilnībām cietušā /pers. C/ iesniegumos,

paskaidrojumos un liecībās, kā arī /pers. E/ paskaidrojumos. Augstākās tiesas ieskatā, apelācijas instances tiesa nav motivējusi, kāpēc netic cietušā /pers. C/ liecībām, ka pret viņu /pers. B/ personu grupā ar citām nenoskaidrotām personām izdarījis Krimināllikuma 183.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, t.i., veicis darbības, kas norādītas apsūdzībā un kāpēc /pers. B/ nodarījumā nav minētā noziedzīgā nodarījuma sastāva.

[7] Tiesa, pamatojot atzinumu par /pers. B/ attaisnošanu, kļūdaini secinājusi, ka no /pers. B/ celtās apsūdzības un cietušā /pers. C/ liecībām izriet, ka /pers. B/ un cita persona ir izteikuši vispārīgus draudus /pers. C/ un viņa ģimenes locekļiem. Tiesa /pers. B/ izteicienu, ka viņš salauzīs /pers. C/ rokas, uzskatījusi par vispārīgu draudu. Augstākās tiesas ieskatā, tiesai cietušajam izteiktie draudi jāizvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.

[8] Apelācijas instances tiesas atzinumi par /pers. E/ paskaidrojumiem ir pretrunīgi un to noraidīšana nav motivēta. Tiesa atzinusi, ka /pers. E/ liecības ir pieļaujams pierādījums, tomēr, vērtējot to ticamību, tiesa ņēmusi vērā apstākli, ka /pers. E/ nav nopratināts liecinieka vai cietušā statusā un viņš nav brīdināts par apzināti nepatiesu liecību sniegšanu, jo ir miris. Tiesa atzinusi, ka /pers. E/ paskaidrojumi nav pietiekams pierādījums apsūdzētā vainas konstatēšanai, lai gan tiesa ņēmusi vērā, ka cietušais /pers. C/, liecinieki /pers. F/, /pers. G/, /pers. H/, /pers. I/ savās liecībās norāda uz faktiem, par kuriem viņiem izstāstījis /pers. E/.

[9] Augstākās tiesas ieskatā, konkrētajā lietā nav izšķirošas nozīmes faktam, ka lietas iztiesāšanas laikā tiesai nebija ziņu par kriminālprocesa norisi, kas uzsākts par /pers. E/ slepkavību. /pers. B/ celtajā apsūdzībā nav norādīts par /pers. E/ slepkavības faktu vai citiem faktiem saistībā ar /pers. E/ izteiktiem draudiem. Apsūdzībā arī nav norādes par uzbrukuma faktu /pers. C/ 2013.gada 14.februārī. Augstākā tiesa norāda, ka lietā ir vērtējami apstākļi, kas norādīti apsūdzībā.

[10] Augstākā tiesa norāda, ka /pers. B/ celtā apsūdzība ir pietiekami konkrēta un viņa tiesības uz aizstāvību nav pārkāptas.

Lēmums par /pers. B/ saukšanu pie kriminālatbildības atbilst Kriminālprocesa likuma 405.pantā izvirzītajām prasībām. Lēmumā norādīts noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiks, vieta un citi būtiski apstākļi, lai nodarījumu kvalificētu pēc Krimināllikuma 183.panta otrās daļas. Apstāklis, ka lietā nav noskaidrotas citas personas, ar kurām personu grupā izdarīts noziedzīgs nodarījums, nevar būt par iemeslu, lai netiktu inkriminēta kvalificējošā pazīme – personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās.

[11] Apelācijas instances tiesa piekritusi pirmās instances tiesas atzinumam, ka lietai pievienotie audioieraksti ir nepieļaujams pierādījums.

Augstākās tiesas ieskatā, apelācijas instances tiesa par šo jautājumu sniegusi nepilnīgu vērtējumu. Apelācijas instances tiesai bija jāvērtē, vai audioieraksts izdarīts atbilstoši Operatīvās darbības likuma 7.panta otrās daļas prasībām, kā arī, vai ievērotas Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014.gada 2.decembra spriedumā lietā „Taraneks pret Latviju" izteiktās atziņas līdzīgā gadījumā.

[12] Augstākā tiesa nepiekrīt prokurores J. Kušakovas kasācijas protestā izteiktajam argumentam, ka apelācijas instances tiesas lēmums ir pretrunīgs par /pers. B/ attaisnošanas pamatojumu. Kasācijas instances tiesas ieskatā, ja tiesa norādījusi, ka apsūdzētais attaisnojams, jo apsūdzētā darbībās nav pierādīts noziedzīgā nodarījuma sastāvs, tad attaisnojoša sprieduma pamats ir Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punktā norādītais.

[13] Ar pirmās instances tiesas spriedumu /pers. B/ piemērotais drošības līdzeklis – drošības nauda 7114, 36 *euro* – atcelts. Augstākā tiesa atzīst, ka /pers. B/ šajā tiesvedības stadijā drošības līdzeklis nav piemērojams.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585., 587.pantu, Augstākā tiesa

**nolēma:**

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2018.gada 23.janvāra lēmumu pilnībā un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.
Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnesis V. Čiževskis

Tiesnese A. Branta

Tiesnesis A. Freibergs